

ACC. N:R M. 14208:1-10.

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *Wihlborg Larsson, Perstorp*
Härad: *N Åbo* Berättare: *olika personer: se nyfäst katalog -*
Socken: *Perstorp m. fl. s:u* Berättarens yrke: *bladens baksida!*
Uppteckningsår: *1955* Född år i

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Emigration. s. 1-10.

LUF 103

ACC. N:R M. 14208:/.

E M I G R A T I O N.

I likhet med övriga nordskånska socknar har Perstorp under förfluten tid haft ett ganska stort emigranttal. Utvandring har skett främst til Amerikas förenta stater, men även till Canada och Australien har folk från denna trakt rest för att finna en bättre bärning än de ansett sig kunnat erhålla i hemorten.

Vad som föranledde de första utvandrarne att på andra sidan jordklotet söka sin lycka, hur det gick för dem där och vilka samhällsgrupper de härledde från, är numera omöjligt att få besked om. Vår kännedom om utvandringen härifrån, dess orsaker, verkningar, sträcker sig icke längre tillbaka än ungefär till mitten av 1800-talet. Vi äro hänvisade härvidlag uteslutande till vad våra föräldrar och farföräldrar omtalat, samt vad äldre personer i början av detta (1900) århundrade ha haft att förtälja, samt vad hemvändande gamla amerikafarare berättat. Visserligen anförde några av dessa, att de rest mest av äventyrslust, men detta var säkerligen endast svepskäl, verkliga orsaken har med all säkerhet varit tron på att det gick lättare skaffa sig utkomst i främmande land. Somliga utvandrare återvände förmögna till sin hemort och de flesta av dessa stannade sedan där. Det är givet, att ungdomen lockades att söka sin lycka där, i synnerhet som de återvändande vanligen beskrev förhållandena därute som mycket bättre än här hemma. Givetvis fanns det undantag, några av de återvändande hade icke förtjänat något, ja det fanns de, som hade förlorat det de förut ägt, det fanns t.o.m. sådana som i utlandet drabbats av svåra sjukdomar, från vilka de aldrig blevo riktigt botade. Men de flesta som reste blevo vanligen ganska förmögna, detta bestyrktes icke blott av dem som återvände, utan ock genom de brev som anhöriga erhöilo från sina anförvanter i Amerika och annorstädes. Och man behöver inte gå längre tillbaka i tiden, än början av 1900-talet, för att få bekräftelse på vad julpostanvisningen från Amerika

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Luf 103
1.

ACC. N:R M. 14208:2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

betydde för ett stort antal av de mindre bemedlade i hemorten.

Vilka voro då de som reste ? För att få en någorlunda klarhet härom, måste man göra en sammanfattning av vad såväl de äldre hemma- varande som de återvändande emigranterna ha berättat. Man skulle kunna säga, att grundorsakerna voro två, dels den stora folkökningen på landsbygden under 1800-talet, dels det under århundradets första hälft utförda enskiftet. Vad det senare betydde för jordbrukets utveckling, frånser vi i detta sammanhang, men faktum är att ett stort flertal av jordbruksbefolkningen icke längre kunde erhålla sin utkomst av modernäringen, den odlade jorden räckte inte till för alla. Med andra ord kunde man säga : Odlingen höll icke jämna steg med barnalstringen. Skiftandet av ägorna medförde stora utgifter för jordens ägare. Därav voro lantmäterikostnaderna den minsta delen. Men ingärdandet av de olika hemmanens utmarker med stengärdesgårdar drogo stora summor, låt vara att det som de arbetande gärdesläggarna erhöles i betalning, i våra dagar skulle anses för rena struntsummor. I flera av byarna måste någon eller några av hemmansägarna flytta sina byggnader, skiftet måste ju hänsyn till hur den odlade marken var belägen och flerstädes hade nyodlingarna lagts ett gott stycke från byn, beroende på att jorden var lättare odlingsbar längre ute. Att flytta alla husen i en bondgård var kostsamt, den utflyttningshjälp som erhöles var otillräcklig och skulle ju även delvis betalas av byalaget. Kom så förutom kostnaderna för skiftets genomförande, även ett eller två år med för jordbruket otjänlig väderlek så att skörden blev svag och lägger man härtill de betungande rusthållsavgifterna, förstår man att jordbrukarnes ekonomiska situation var allt annat än lysande. På de hemman där det fanns flera söner, kunde icke alla bli bönder, man kunde ju icke dela den odlade marken hur smått som helst. Några slog sig ner som torpare å hemmanens ägor, men om än det eventuella arvet av några hundra daler räckte till anskaffande och byggande av torpstugor, så var deras resurser härmed uttömda.

ACC. N:R M. 14208:3.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Till torpen hörde vanligtvis icke någon odlad jord. Om än en torpare kunde hinna odla upp ett område så att han kunde få en nödtorftig bärgning mot slutet av sin levnad, fanns det inga försörjningsmöjligheter för hans barn. Vanligen hade torparne stora barnskaror.

Från denna trakt flyttade under 1800 talet många personer till andra orter. Till städerna i Skåne reste somliga, den alltmer expanderande industrien behövde mera arbetskraft än vad tillväxten i städerna utgjorde. Men några stora förtjänster för industriarbetarne blev det icke under en tid då arbetet betalades dåligt och då större delen av industrivinsterna gick till nya investeringar.

Till främmande länder stod då den uppväxande ungdomens förhoppningar. När det så spordes att de utvandrade gjorde sig goda förtjänster, blev detta en drivfjäder för ständigt nya att resa ut.

Förutom torparegruppen fanns det ju hantverkare, vanligen bosatta i små hus ofta backstugor, även dessa familjer blevo övertaliga och från dem reste medlemmar för att på annat håll försörja sig. Däremot var det en sällsynthet att någon självägande bonde avhände sig sitt hemman för att flytta till staden eller emigrera till främmande land. Sådant har dock förekommit häft. Någon gång under 1850-talet reste Sven Nilsson i Ebbarp över till Amerika, sedan han sålt sitt av fadren förvärvade hemman till sin svåger. Vistelsen i det förlovade landet blev emellertid för honom en besvikelse, han återkom efter ett fåtal år, utlandsvistelsen hade kostat honom det han fått i betalning för hemmanet och han måste i fortsättningen bli torpare hos sin svåger. Detta är dock ett särfall.

Politiska eller religiösa faktorer torde icke ha medverkat till någon emigration från denna trakt, något sådant har icke omtalats. Frukten för fullgörande av värnplikt kan väl knappast ha haft någon betydelse i en tid då den militära tjänstgöringen icke omfattade längre tid än 17 dagar och då det i många fall gick för sig att leja

3.

ACC. N:R M. 14208:4

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

4.

en annan att fullgöra exercisen. Längre fram i början på 1900-talet då värnpliktstiden utökats, hörde man omtalas att det var åtminstone en bidragande orsak till utvandring. vid denna tid sände emigrantbyråer och sjöfararsbolag ut prospekt med färgrika bilder och vanligen häpnadsväckande siffror över de stora inkomsterna i Amerika och Kanada. Men längre tillbaka förekom säkerligen ingen dylik propaganda, det har icke omtalats.

Huruvida emigratiomen skedde efter långt övervägande eller beslut därom fattades hastigt vet man ingenting om, då det är fråga om de som reste under förra århundradet. Troligt är, att saken övervägdes noga innan beslut fattades. I senare tid har det ofta förekommit att många redan som barn omtalats att de satt sig före resa när de blivit sjutton eller arton år och vanligen ha de också rest vid den åren. De som inköpte biljetter genom någon emigrantbyrå fick vanligen sina papper ordnade av denna, det enda de själva behövde anskaffa var prästbetyget. Nur det tillgick längre tillbaka är ej bekant, det var väl inte så noga med pappersformaliteter i äldre tid. Att de utvandrande på förhand togo reda förhållandena i det nya landet i förväg är inte troligt. De flesta reste säkert på vinst och förlust, de som förut hade någon anhörig där ute satte sig givetvis i förbindelse med denne, så att de kunde mottagna och kanske vistas hos honom den första tiden efter ankomsten. Att ha lärt sig det nya språket före avresan var en omöjlighet, i denna tid fanns det inga skolor på landsbygden där det lästes språk och inga korrespondensinstitut.

vid avresan medtogs det nödvändigaste i klädväg, detta nedpackades i en koffert av trä. Kofferten var försedd med grova järnbeslag och hänglås. Sådana koffertar ha funnits kvar långt in på detta århundrade, efterlämnade av återvändande svensk-amerikanare, vilka vid sin återkomst medfört samma koffert som de hade med sig vid utresan.

I nyare tid ha de som emigrerat packat sina medtagna förnödenheter i plåtöverdragna koffertar och de som återvänt ha vanligen medfört resekoffertar av amerikansk tillverkning.

Vad som i äldre tid var det svåraste vid utresan var anskaffande av pengar till biljetten. Det fanns de som från släktingar i Amerika erhöilo sig tillsänd biljett eller pengar därtill. Det fanns även de som lånade pengar mot lörte att sända hem pengar till lånets betalning, det har aldrig omtalats att någon svek detta löfte. Det fanns vidare de som togo hyra på något fartyg och "arbetade sig över". Det har även omtalats någon som smög sig ombord på något fartyg i en hamnstad, givetvis hittades han och fick med arbete ombord betala sin överresa. Avskedsrestligheter före avresan tyckas inte ha förekommit förrän in på 1900-talet. Före 1874 fanns ingen järnväg mellan Hässleholm och Hälsingborg, de som skulle utvandra fingo antingen leja hästskjuts till staden eller, vilket var det vanligaste för de mindre bemedlade, gå dit till fots. Från Hälsingborg restes vanligen med båt till Göteborg eller Köpenhamn, det var från någon av dessa städer som utlandsfärden företogs.

De som i början av 1900-talet reste till Amerika, hade vanligen släktingar eller bekanta i svenskbygderna därute, sådana stater som Michigan och Minnesota ha varit bland färdmälen. Förbindelse med den svenska hemorten brevledes har hållits livlig och bland anhöriga här hemma ha alltid amerikabreven varit efterlängtade och kärkomna. Detta i många fall i synnerhet då de innehöllo dollars. Svensk-amerikanska tidningar ha av flera utvandrare sänts till anhöriga här hemma, ofta regelbundet.

De yrken utvandrarna ägnat sig åt i sitt nya hemland ha varit av flera slag. Jordbrukarsöner ha icke alltid blivit farmare i det nya landet. Den amerikanska industrien har dragit till sig

åtskilliga av dem som härifrån rest över.

ACC. N:R M. 14208:6.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

10.

Från min hemby Ebbarp reste år 1908 en småbrukareson till Amerika. Han hette Oscar Hallin och var vid sin avresa 17 år gammal. I Amerika hade han en morbror till vilken han ställde sin färd. Orsaken till resan var till en del äventyrslystnad och till en del förväntningarna att i Amerika tjäna mera pengar än här hemma. Han återkom 1932 och sysseisatte sig ett års tid efter hemkomsten med trädbesprutning med en vätska som nyss uppfunnits i Amerika. Vid denna tid var besprutning av fruktträd icke så allmän på vår länbygd. Efter ett år tröttnade han emellertid på detta yrke, det gav inte så mycket i pengar som han var van att erhålla för arbete i Amerika. Han beslöt sig för att återvända dit, men de immigrationsbestämmelser som vid denna tid tillkommo i Amerika lade hinder i vägen, varför han icke kunde resa. Han berättade ganska mycket om sin vistelse i Amerika, han hade varit sysselsatt som mekaniska verkstäder och en tid varit inkallad under kriget och då tjänstgjort som svarvare på en för krigsbruk omställd fabrik i Detroit. Hjärtjänsterna i Amerika voro under den tid han vistats där mycket goda och överträffade betydligt de löner som betalades i Sverige. Efter kriget blevo konjunkturerna sämre och detta var anledningen till att immigrationen delvis stoppades, arbetslöshet hade börjat breda ut sig.

Då Hallin icke kunde återvända till Amerika etablerade han sig som droskbilagare i Trönninge, denna rörelse innehade han till sin död i nov. 1965.

Vad en hemvänd emigrant berättat.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

6.

Arvid Johansson född 1883, emigrerade till Amerika 1901 och återvände 1919 för att bosätta sig i Sverige och nu boende i Åmot i Perstorpss socken berättade följande :

"Jag reste år 1919 till Amerika för att kunna tjäna mera pengar än man kunde göra här hemma. Det var under 1890-talet mycket vanligt att folk från min hemtrakt reste över, en 17 å 18 stycken hade rest och det hade gått bra för dem därute. Mitt hem var Perstorpsgården, arrende under Barsebäck, ett av de utsocknes frälsehemman som kom att höra till ägaren av Barsebäck då det gamla godset delades mellan en greve Hamiltons söner. Min far var arrendator, vi voro tioa syskon, sex bröder och fyra systrar. Det var ju otänkbart att alla skulle kunna få sin utkomst i hemtrakten, någon industri som tog mot folk fanns inte och hemmet kunde ju endast en av oss bröder övertaga en gång då min far inte längre kunde sköta jordbruket. Aldst av oss var min bror Karl, han blev den som först lämnade hemmet. På vinst och förlust reste han till Amerika, utan att veta om någon som kunde hjälpa honom till rätta då han kom över och engelska kunde han inte. Men på båten träffade han en person från grannsocknen, denne hade varit hemma ett slag och återvände nu till Amerika. De fingo resällskap in och så blev min bror hjälpt av honom till att få arbete. Det var inne vid västkusten och som min bror inte hade pengar att lösa biljett för järnvägsresan över amerikanska kontinenten, så blev han hjälpt även med detta av honom. När min bror varit i Amerika några år, skrev han hem till mig och sände biljett så att jag kunde resa över. Han mötte mig i Nev York och jag följde med honom in till västkusten och kunde fått arbete i staten Washinton, men jag tyckte det skulle vara roligare med något mera äventyrligt, så jag följde med ett lag guldgrävare som hyrt en inmutning uppe i Alaska. Vi skulle arbeta tillsammans och dela vinsten, men det blev inte så mycket att dela. Vi reste sjövägen längs västkusten upp till

ACC. N:R M. 14208:8.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

7.

Nome och vidare in i Alaska med hundspann, de järnvägar som finnas i Alaska nu funnos inte då, järnvägen från Sevard till Fairbank var endast på börjad. Som sagt det blev inte någon vinst att tala om vid vårt företag, visserligen fanns vi guldsand, men utbytet blev klent. Vi övergingo i stället till att bli arbetare vid ett gulagrävarbolag, på så sätt fingo vi åtminstone betalt i pengar. Vi voro skandinaver vi som arbetat tillsammans, norskar och danskar och jag, så jag kunde tala med dem, engelska kunde jag inte då. Sedan då vi arbetade hos bolaget, var där folk av flera nationer och under tiden lärde man sig engelska, så man kunde göra sig förstådd. Då jag varit där i fyra och ett halft år hade jag sparat ihop något lite, jag reste då hem till Sverige men blott på besök, jag återvände och min yngre bror Johan reste med över.. Jag tog änyo en alaska tur och vistades flera år där uppe, men sista tiden jag var i Amerika arbetade jag på ett skeppsvarv i en kuststad i staten Washington. När jag reste in den första gången kostade biljetten 250 kronor, resan hem gick till 500 kronor och den sista gången jag reste hem 1919 kostade resan hem 1200 kronor."

Arvid Johansson omtalade att de som reste från Sverige i denna tid, 1890-talet och början av 1900-talet, hade många olika skäl för sin emigration. Alla reste visserligen under förutsättning att kunna tjäna mera pengar än här hemma, men själva orsaken till resan var vanligen av annat slag. Somliga reste blott för att arbete fanns lättare att få utrikes, andra reste för att bli kvitt stora skulder som de inte sågo någon möjlighet att reda upp, det var de som reste av den anledningen att de inte hade råd till bosättning och vanligen gick då något kvinnfolk här hemma och väntade på en biljett för att komma efter. Det fanns någon som reste för att slippa betala barnuppfostringsbidrag. Det fanns även de som reste för att slippa exercera, detta dock efter 1901 då värnplikten hade ökats till avsevärt längre tid. Smliga hade släktingar i Amerika, vilka ville ha sina anhöriga över och såde pengar till biljetter.

ACC. N:R M. 14208:9.

Andra hemvända emigranter.

Bengt Kristiansson i Harholma var äldste sonen i ett lantbrukshem, där det var ytterligare en son och fyra döttrar. Den yngre brodern skulle övertaga hemmet, varför Bengt beslöt emigrera till Amerika. Han var född å 1860-talet och reste över på 1880-talet, men vände åter till hembygden 1915. Han blev sedan lantbrukare. Han berättade att i Amerika gick det nog att tjäna pengar på kortare tid än här hemma, men arbetstakten var mycket hårdare och det var vanligen ingen trivsel i arbetet. Han hade haft arbete till en ~~en~~ tid i städerna, bl.a. hade han varit anställd å hotell som fjäderfäplockare. Det var ett mycket stort hotell och flera stycken personer hade ständig sysselsättning med att plocka fjädrarna av inköpta slaktade fjäderfä, mestadels höns. Arbetet utfördes alltid pr ackord och det skulle en stor skicklighet och snabbhet till, för att kunna förtjäna en ordentlig dagspenning. Sedan hade han haft jordbruk och gifte sig med en svenska vars föräldrar voro från hans hemtrakt. Men som makarna inte kände någon trivsel i Amerika, reste de hem till Sverige för att stanna. Bengt var religiöst sinnad och hade tillhört en svensk församling under Augustanasynoden. Han talade gärna om sin vistelse i Amerika, men framhöll alltid att här var bättre hemma om än förtjänsterna voro lägre. Under senare år ansåg han att förtjänsterna i Sverige gott kunde jämnställas med de amerikanska. Vidare framhöll han att i Amerika fanns ingen ordnad fattigvård, de som behövde hjälp fingo vända sig till stiftelser eller också tigga. Han hade i storstäderna sett mycken nöd och elände. Han ville inte råda någon att resa över för att stanna kvar i Amerika.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

8.

ACC. N:R M. 14208:10.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

9.

År 1911 hade jag tjänst hos Hjalmar Johansson Forsby i V. Sön-
narslövs socken. Johansson var född 1871 i Nygård Klippan och
yngste sonen till ägaren av gården. Hans båda äldre bröder hade
någon tid vistats i Amerika och i unga år reste Johansson över
och skaffade sig land i västra staterna. Han omtalade att det
vid denna tid var vanligt att man erhöll land gratis av regerin-
gen, vissa hundra acres som fick innehas i tio år utan erläggande
av skatter. Lättast sättet att slå sig fram var att skaffa
sig några djur, låta dessa beta på det viida gräset och föröka
sig. Då man hade ett stort antal och icke kunde föda dem på det
innehavda området, drev man djuren före sig västerut och sålde dem
till slakt ute vid städerna på västkusten. Sedan återvände man
och födde upp ett nytt antal djur. Efter några år överlät man
farmen till någon nybörjare, fick en summa i ersättning och så
köpte man sig en ny farm. Då man gjort några sådana affärer kunde
man ha råd att skaffa sig en farm i östra staterna där det var
dyrare att bosätta sig, men där det lämpade sig bättre med av-
sättningen av spannmål, varför man odlade sådan. Han hade efter
en nära tjugooårig vistelse i Amerika skaffat sig så stor förmö-
genhet att han då han återvände kunde inköpa hemmanet i Forsby
för 50 tusen kronor. Emellertid trivdes han icke i hemlandet,
utan sålde hemmanet efter ett år och återvände till Amerika.
De som reste till Amerika i hans ungdom voro vanligen lantbru-
karesöner, vilka icke hade råd att köpa hemman här hemma, van-
ligen blevo de farmare och av dem återvände blott ett fåtal.
Han omtalade att farmerna i östra staterna voro mycket stora,
under det första artiondet av 1900 talet brukades jorden mesta-
dels med angmaskiner i stället för hästar, plogarna voro 12-skå-
riga och alla redskap voro av stor dimension. De som reste här-
ifrån fingo vanligen biljetter tillsända från anhöriga som rest
förut. I Amerika insatte dessa en summa i någon bank, banken
sände telegrafremissa till agenturer i Göteborg och dessa sände
sedan biljetten till adressaten.